

Vo sunt Fulce frater quæ de vniuerso entium ambitu difficulter admodum à nobis, & obtuse comprehendi dignoscive possunt, Primum scilicet ens, & vltima omnium materia. Neque hoc immerito mehercule. nam cum omnis nostra cognitio per formæ, quam speciem vocant, comprehensionem fiat quædam, quæ visis intercedentibus ab ipso colligitur intellectu: alterum quidem cum longe omnem superemineat mentium formarumque omnium ordinem, haudquaquam intelligi, aut recte percipi potest. Alterum autem quoniam suapte natura informe quiddam est, & minimæ (vt aiunt) essentiæ, comprehendendi bene licet dignoscique nequit. Quamobrem diuinus ille Plato, à quo ceu ab exuberanti quodam fontis initio omnia recte philosophantium emanarunt fluxeruntque dogmata, materiam quidem ipsam spuria quadam discursus ratione percipi posse dixit, ad primæ autem causæ cognitionem non ex directo sanè, sed per omnium abnegationem remotionemque aliorum, humanum quoad fieri potest peruenire concedit animum. Vnde recentioribus postmodum Academicis affirmandi præbitam fuisse ansam iure contenderim, primam scilicet materiam deo dissimiliter esse consimilem, siquidem vt ab illo omnia quæcunque sunt merito abnegantur entia, cum longe superemineat & præcurrat omnia, omniumque sine controuersia sicut est primus, ita sit optimus: ita à materiæ natura vniuersum remouetur entium genus, cum quidem illa peior omnibus & vilior merito esse censeatur, & neque sit quippiam quod rite ostendi monstrarique possit, neque sensus moueat vltimos, omnemque intellectus notionem ceu Homericus ille Proteus semper lubricè fallat & fugiat. Et profecto ita se res habet. Cum enim cognoscens intellectus existat, cognitum vero ipsa rei sit essentia, eo confusior sanè hebetiorque cognitio non immerito redditur omnis, quo res depressiorem obtusiorumque aut exiliorem habere essentiam perhibetur, vt non ab re illud apud Peripateticos vulgatum passim perstrepat axioma, quo scilicet ad esse res se habet modo, eo ad cognosci percipive proculdubio se habere. Huiusmodi autem post primam materiam cum plerumque reperiri alia, ab ijs qui res curant philosophis memoriæ proditum est, tum vel maxime illorum esse naturam quæ dicuntur ad aliud, quæ nos vsitato iam & recepto vocabulo correlatiua passim appellare solemus. Hæc enim ob adumbratam imbecillamque naturæ suæ essentiam cum habitudines quædam siue respectus existant, a nobis vix, aut ne vix quidem dignosci percipique possunt. sensus enim isthæc haudquaquam mouere valent, à quibus origo (vt aiunt) & initium omnium est notionum. Quamobrem multæ in ijs difficilesque admodum versantur quæstiones, & non contemnendæ philosophantium controuersia perstrepat, cum de illorum essentia & natura, tum de proprietatibus & differentijs assidue contendunt, & inter se dissidentium, vt non immerito huiusce rei pertractatio, apud Peripateticos maxime, & difficilis semper habita fuerit, & nunc, si vnquam alias, apud nostrates obscurus admodum & plenus controuersæ dissensionis iste sit locus: de quo nonnulla à me & alias sæpe cum alijs, & nuper cum Seuerino monacho, viro (vt nosti) cum probo, tum inter eius ordinis viros etiam erudito, & diligenter satis fuere quæsitæ, & mediocriter disputata. Nam cum superioribus diebus ad diui Georgij cognomento maioris insulam ego & B. Carzonus, & N. Spinellus, cymba vecti fuisset, quo animi causa nonnunquam accedere soleo (nostri enim cum loci illius à vulgo semoti festiuitatem & gratiam, tum ortorum in illis siluarumque semper virentium varias amœnitates) forte illum offendimus solum in porticu quadam deambulanti, cogitabundo (vt visum est) similem, & clausum libellum manu gestanti. Qui cum nos accedentes procul conspexisset, hilari statim accurrens vultu, Saluete inquit tria mihi charissima pignora, quos ego licet sæpe (quæ vestra est humanitas) & videam & alloquar, sapius tamen id mihi contingere sanè optauerim, imò totos (vt aiunt) cum noctibus etiã dies libetè vobiscum transmittere percuperè. Et ad me cõuersus, Quam opportune inquit huc venisti Leonice, ad quem profecto ire decreueram, nisi felix quædam mea hodie fors, seu potior sorte deus, te huc adduxisset. Tum ego, Gaudeo inquam (mehercule) & mirifice lætor mi Seuerine, quando huc tibi optatus (vt ais) & tempestiuus accessi: verum quidnam isthuc est negotij, aut in quo tibi nunc præsentia mea adè vsui esse potest, vt, quod non sæpe facis, etiam ad me venire cogitares? Et ille, Haud magna, inquit, Leonice, tibi præsertim (vt arbitror) res illa est de qua percontari & consulere te volebã: mihi vero cum suapte natura, tum veterum maxime varijs & dissidentibus ferè sententijs satis difficilis & abstrusa esse videtur. Quamobrè nisi & tibi & istis molestum me esse subuerer, libetè de te nunc id quærerè quod alloquin me ambiguū iamdiu & dubium animi habuit. Tum ego, Non est nunc quod dubites inquam Seuerine, aut mihi, aut istis (vt pro omnibus loquar) importunus vnquam aut molestus videri, qui & te fraternaliter amamus, & huc accessimus, vt te simul videremus, & aliqua de re seria tecum & loqueremur inuicem, & audiremus: illud profecto tibi magis est dubitandum, an id quod in præsentia quæris, & quod te animi (vt dixisti) iamdiu ancipitem habuit, apud me ex sententiâ depositum reperire possis, qui neque studio mehercule neque diligentia vlla in re anteire videor, quin tibi potius primas cum in omnibus alijs, tum in ijs præcipue quæ ad literarum pertinent studia, facillè concedo. Verum age profer quod cupis, & in medium constitue. nanque pro huiusmodi disquisitione operam ego tibi quantula est, hodie polliceor meã. Et ille, Benigne inquit & amanter facis vt semper omnia Leonice,

sed abscedamus paulisper hinc (si placet) & aliquo concedamus vbi minus noster interpellari possit sermo. monachis enim isthac (vt videtis) vltro citroque commeantibus, satis frequens & inquietus is est locus. In xystum igitur (si vobis videtur) diuertamus, siue in syluam potius illam eamus, quæ raris consita stirpibus, neque solis penitus officit radijs, & illorum tamen vim crebris interpellantibus vmbri frangit, neque sedētes illic aut inambulantes lædere patitur. Hic cum ei omnes assensu fuisset, primus ire perrexit, nosque per transuersum hippodromum, qui orto in medio à vitium efficitur ordine, in propinquam deduxit syluulam, quæ ad illius consita latus, omnibus profecto gratiarum renidet illecebris. Et ad nos conuersus, Hic, inquit, locus commodam planē sermonibus nostris interpellante nullo præbebit mātionem, siue eos sedendo, seu inambulando potius transigere maluerimus, licet nunc, vel quia imbecillo sum corpore, vel quia deambulauit satis, blande me illa inuitent sedilia, quæ sub antiqua collocata lauro, molli vndique hedera conuestiuntur. Tum ego, vt lubet inquam Seuerine, & vt commodo conducit tuo, & alioquin sedendo (vt aiunt) & quiescendo, ipse se ipso fit sapientior animus. quod perperam à multis receptum, vulgo hodie sic proditur, cum longe tamen elegantiolem & reconditum magis verba illa recte intelligentibus innuant sensum. Cæterum de hoc alias. Tu vero quando tibi morem gessimus, & concedimus omnes, edisserere id de quo te iamdiu animi ancipitē fuisse dicis. Tum ille, superioribus, inquit, diebus dum Categorias Aristotelis nouitijs nostris interpretarer (scis enim quod aliquot iam annos hoc mihi munus est demandatum, vt aristotelica inter nostros profitear) de relatiuorum differens natura, proprietatem illorum esse quandam peculiaremque naturam de philosophi sententia cōfirmaui, vt simul essent illa, & dicerentur simul, ita q̄ altero posito poneretur & alterum, & alterutro interempto relatiuū etiam interire necesse esset. Verū non in omnibus hoc contingere relatiuis, licet vt in pluribus id verum esse appareret. Quo in loco id tum mihi, quod sæpius alias, etiam in mentem venit, non ab re dubitari quænam peculiaris alia relatiuorum proprietates reperiri possit magis, quando hæc ipsa quæ videtur maxime, simul scilicet esse natura illa, haudquaquam omnibus cōtingere relatiuis manifeste percipiatur: & cum Philosophus Aristoteles in alijs quidem rerū prædicatis accuratas afferat & quadrantes illorum proprietates, in ijs autē quæ sunt ad aliud, hanc exilem adducat & mancā, vniuersum illorum ambitum minime complectentem. Latinos igitur Aristotelis, inquit, interpretes diligenter euoluimus omnes, & quid hac de re scriptis mandassent suis, accurate perquisiui: qui tantum (meo quidem iudicio) absunt vt hanc rite soluant dubitationem, vt illorum vel accuratissimus D. Thomas in commentariolo quodam suo certam hanc relatiuorum distinctionem ponat, æqualiter scilicet illa & inæqualiter esse & dici. ex quo nō eiusdem esse naturæ omnia vt simul existant, & posita se inuicem ponant, & perempta interimant, non solum admittere vir ille, sed etiam constanter asseuerare videtur. Hanc igitur ob causam (vt retro dixi) ad te accedere cogitabam: & hoc est quod te percontari, & rogare insuper nunc sanè volo, vt siquid videlicet hac de re à græcis authoribus expositū pertractatumque habes, quod te habere non dubito (scio enim quā accurate superioribus annis græcos Aristotelis commentarios Patavij publice sis professus) id mihi in præsentia velis explicare, meque hac animi cura & perplexitate liberare. Tum ego, Non contemnendam profecto arduæ quæstionis difficultatem Seuerine mouisti, quæ cum antiquiores semper exercuit Peripateticos, tum vel maxime nostra ætate eosdem conturbat & vexat, neque sibi ipsis interdum bene constare patitur: neque hoc immerito mehercule. Cum enim recto (vt certum est) iudicij examine relatiua omnia simul esse natura affirmauerint, hancque illorum proprietatem esse dixerint, rursus obiectionibus coacti quibusdam, & veluti de recta deturbati semita, id ipsum negare coguntur, & hac de re, quod miserandum sit, anxie laborantes, inter sese cum aperte dissident, tum sibi etiā ipsis eorum nonnulli contraria loquuntur & sentiunt. Non mirum est igitur si te hic (vt modo dixisti) locus iamdiu ancipitem animi habuit, quando & per se difficilis sanè est, & expositorum inter se dissidentes ferè habet sententias. cæterum bene (vt arbitror) in præsentia tecum actum est. nam cum hac de re mihi superioribus forte diebus cum Iulio Brauo Veronensi medico præstantissimo, & philosopho in primis erudito, Patavij quædā, vt assolet, disputata fuissent, isque ex D. Thomæ sententiā relatiua inæqualiter, & non æqualiter talia disternari contenderet: ego vero contrā omnia simul esse natura asseuerarem: ceu ad honorarios arbitros, ad græcos scilicet Aristotelis interpretes communi cōsensu ab utroque est prouocatum: qui statim nullo negotio rem aperuerunt, & inter nos facillè cōposuerunt. Quāobrem teneo adhuc illorū nonnulla, & (quod aiunt) ad manum etiā parata habeo, quæ (ni fallor) huic commode quæstioni, & tuæ satisfacere poterunt voluntati. Tum ille, Existimabā profecto, inquit, Leonice, neque animi (vt videtur) sane fallebar, te & locū istū iā pridē signatū habuisse, & quid de hac re veteres dixissent, diligēter exquisiuisse. scio enim q̄ accuratus, hmōi præsertim in rebus, & q̄ diligēs perscrutator existas. iccirco id de te quærere cōstituerā, & ad te ire cogitabā. verū quoniā geminata fortis meæ felicitate, & huc hodie venisti, & satis etiā paratus (vt ais) accessisti, omnibus à te contēdere precibus non desisto, vt cōpotē me hodie voti facias, vniuersamq̄ hanc difficultatē pro virili distincte & cōgruenter explicare cōtēdas: qua in re (nisi aliter tibi videtur) tacitū me tibi hodie auditorē præstabo, neque sermonē vsquā interpellabo tuū, nisi forte huiusmodi incidērit quippiā quod prætermittū intelligētiae officere possit meæ. Age igitur mi Leonice, & Dei (vt par est) inuocato numine rē istā aggredere.

Tum ego, Philosophus inquam Aristoteles in categorijs suis (sic enim aureus de decem prædicatis inscribitur commentariolus) difficultatis huius initium sanè dedisse, & ijs qui distinctionem per æquale & inæquale in relatiuis fecerūt, ansam præbuisse manifeste cõsetur. scribit enim in illis, quòd ea quæ ad aliud sunt, simul quidè esse natura videtur. quod in pluribus sanè verū esse apparet. cæterū in aliquibus hoc haudquaquam verū reperiri. Simul enim, inquit, duplum est & dimidiū. Dominus quinetiā simul est, & seruus. quæ se inuicè perimere etiam videntur. interempto enim dimidio interimitur & duplū: & deficiente domino deficit & seruus. eoque modo plerisque in alijs eiusdem notæ relatiuis manifeste cõtingere apparet. verū in nōnullis hoc, inquit, verū haudquaquam percipitur esse. non enim posita se inuicè ponere aliqua, neque interempta se interimere videntur. quod illorū quæ natura sunt simul, peculiare propriū esse censetur. Cuius statim rei claras etiā (vt videtur) afferre tētat ostensiones. Scibile enim, inquit, cū ad scientiam dicatur, illā proculdubio præcedere, & nō simul natura esse percipitur. siquidè res ipsæ proprias de se præcurrere sciētias clare animaduertuntur. Sciētia præterea corrupta haudquaquam corrūpi scibile perhibetur. cuius rei vel clarum esse exemplū quadraturā inquit circuli, quæ scibilis quidè est, licet à nullo perspicue sciatur. Eodè etiā modo de sensibili & sensitiuo, quæ sine cõtroversia ad se inuicè dicuntur, posse deprehēdi dicit. Destructo enim per suppositionē animantiū genere, sensitiuū manifestò destruetur omne. à sensu nāque peculiarē suæ essentiaē characterē accipit animal. Animalibus autē interēptis omnibus, alia destrui interimique sensilia nō est necesse. Simul igitur natura nō sunt sensibile & sensitiuū. Hæc ille pluribus hac de re eodem scribit in loco, quæ nos restrictius sanè in præsentia collegimus, vim solūmodo illius rationum, non verba singula recēsendo. Ex quibus nō obscure sanè deprehēdi licet, verborū solūmodo corticē inspectantibus, & nō recondita illorū sensa, veluti abstrusam sub illo medullā lynceis (vt aiūt) oculis inspectantibus, Aristotelē planè velle nō omnia æqualiter dici, & eiusdè naturæ esse relatiua. Cæterum antiquiores illi & vere legitimi philosophi illius interpretes, præcipueque inter illos magnus Iamblichus, & Porphyrius, necnō horū vestigia clare postmodū insequutus Simplicius, vir inter Aristotelis expositores vel eminētissimus, qui vt ætate omniū ferè antiquorū est vltimus, ita dignitate, & interpretationis claritate & diligētia inter cæteros facile primas sibi vēdicat: omnes inquam isti cōcorditer affirmant, verā scilicet & exactā relatiuorum esse naturā, semper æqualiter dici, simulque se inuicè illa & ponere, & interimere, huiusmodique indubitata philosophi Aristotelis aiunt esse sententiā, in ijs videlicet cōmentarijs vbi hac ipsa de re accuratiori diligētia opera pertractare aggressus est. In diuinis nāque primæ philosophiæ voluminibus eundè cōstāter asseuerare, relatiua simul esse natura, quia posita inuicè se ponant, & perēpta interimant. Nihil enim aliud inquit indicare velle illud simul natura omnia esse relatiua, nisi quod simul coalescūt, & quasi simul ex eodè pullulare & nasci germine videtur. isthuc etenim græcū sonat & signat nomen, ita quod causæ sibi inuicè ipsa sunt correlatiua, & ad se inuicè coniuncta cōplicataque esse planè conspiciuntur. Quamobrem ad verā alterius positionem alterum etiam esse deprehenditur, & alterutro interempto reliquū sine dubio interire animaduertitur. vbi etiam nō minus scienter quàm significanter & clare ij notant viri, hoc videlicet simul esse aliqua (id enim vt possum nunc exprimo, quod illi vnico vocabulo *συυυωαρεξίαυ* vocant) duobus intelligi posse modis, aut quia illorum subsistētia, quam illi *ὁὠσασίυ* appellant, in eodè incipiat & desinat temporis spatio. Secundum quod sanè dicimus significatum lumen simul cum solis esse præsentia, quoniam solis posita subsistētia, ipsum ponitur esse luminis: qua etiā remota vel ablata, ipsum remoueri & interire lumen necesse est. Aut quia habitudo quædam inter illa siue respectus simul esse videtur, quomodo omnia profecto relatiua simul esse dicuntur. Quod inquit simul esse non statim in relatiuorum genere inferre essentiaē æqualem esse substantiam. Neque hoc ab re mehercule. Pater enim secundum essentiaē subsistentiam suā, filium præcedere animaduertitur: & mortuo etiam filio, secundum eandem restare percipitur essentiam. Qui tamen secundum id esse quod à paternitatis (vt ita nunc dicam) respectu accipit, neque ante ipsum filij esse, neque post filij non esse remanere planè censetur. Ante genitum nanque filium nondum erat, defuncto autem illo destructus est & omnino interiit ille paternitatis respectus. Et vt id ipsum clarius etiam explicem, homo quidem & ante & post filium quispiam & esse & restare potest, pater autem sine filio remanere non potest. Huiusce autem rei vel manifestissima est ratio, quoniam ea quæ sunt ad aliud omnia, in eo dici verisimile est simul esse, in quo manifestum & certum habent esse. suum autem proculdubio omnia habent esse in habitu sine respectu illo propter quem ad se inuicem dicuntur. per habitu igitur illam siue respectum simul esse illa clarissimū est. Cæterum cum respectus ille inter duo semper sit, neque aliter reperiri aut intelligi possit: alterutro certe corrupto & deficiente respectū interimī illū & deficere necesse est. Duo igitur illa simul esse dicuntur, quando respectus inter illa integer & cōstans remanet, à quo solummodo vt relatiua sint & dicantur ea que huiusmodi sunt, manifestissime habere percipiuntur. Cum igitur (vt visum est) eousque relatio maneat, quoad usque respectus etiam manet ille, eousque autē respectus manet, quoad usque duo saltē restauerint illa in quibus respectus firmari cōstareque potest ille, geometrica (vt aiūt) rationis necessitate cōcluditur relatiua omnia vt huiusmodi existunt, simul natura esse, & posita se inuicè ponere, & interempto altero simul etiā alterum interire. Ex quibus corollarij etiā modo audaçter potest inferri relatiua omnia æqualiter dici, nullamque illorum esse diuisionem qui relatiua per æqualæ & inæqualæ disternare contenderunt. Cæte-

rum quoniam huic sententiæ Aristotelis refragari videtur authoritas, easque non minus quæ retro adductæ sunt impugnant rationes, vt omnis non ab re dubitantium faceſſat ambiguitas, credulitatilque in contrariam partem cautus euaneſcat timor, illos hoc in loco commonefaciendos fanè cenſeo, quòd ex ſuperiori ſcilicet ipſius ſimul eſſe diſtinctione, rationes illæ nullo negotio recte diſſolui poſſunt. Quauis enim ante omnem ſcientiam res præfuerint ſcibiles, & deſtructo animantium genere, ſiue per ſuppoſitionem, ſeu aliquando per mundi ipſius conflagrationem (vt Stoicorum quondam natio, nunc vero Chriſtiani conſtanter aſſeuerant) remaneant cœlum & terrę globus, quæ ſenſus obiecta eſſe poſſunt: tamen neque ibi res ipſæ ſcibiles eſſe rite dicuntur, nulla exiſtente ſcientia: neque hic cœlum & terra, nullo remanente ſenſu, ſenſilia merito exiſtimari poterunt. Res

10 latio enim ſecundū quā talia dicebantur huiusmodi, reſpectu habitudineve illa interēpta euauit penitus. interimitur autem (vt diximus) ipſe reſpectus, extremorum alterutro interempto. Res igitur ipſæ non ſimul eſſe cenſentur ſecundum ſuæ ſubſiſtentiam eſſentiæ, quæ tamen eadem ſub reſpectiuo tali eſſe, & ſimul eſſe, & ſimul non eſſe veriffime fanè dicuntur. Quamobrem non irrationabiliter etiā dixiſſe videntur illi qui hanc ad cætera prædicatorum genera relatiuorum differentiam aſſignare cõtenderunt, illa ſcilicet peculiari quodā modo ſemper pluraliter proferri. Cum enim reliqua omnia prædicata tam ſingulari quàm plurali referantur voce (ſubſtantiam nanque dicimus, & ſubſtantias: & quantum, & quanta: quale quinetiam, & qualia) ſola relatiua pluraliter tātummodo proferuntur. Dicimus enim, ea quæ ſunt ad aliquid, eorum quæ ſunt ad aliquid, in ijs quæ ſunt ad aliquid:

20 quoniam non quemadmodum animal vna eſt ſubſtantia, aut album vnus eſt color, ita ea quæ ſunt ad aliquid, in vnico tantum exiſtunt perſtantque ſubiecto, ſed duo ad minus eſſe illa neceſſe eſt. Habitus enim illa inter plura ſeſe offert mediam, quam proſecto alterutro ceſſante interire ſumma eſt neceſſitas. Et ideo vt relatiua ſint, ſimul eſſe oportet illa, inter quæ ſiue in quibus conſiſtit relatio. Sunt igitur (vt retro dictum eſt) æqualiter & ſimul natura relatiua omnia, nullaque eſt in relatiuorum genere diuerſitatis vera diſtinctio. Cæterum altera etiā ad rationes illas, nec minus fanè elegans & accommodata reſponſio ex philoſophi Aristotelis verbis in metaphyſicis commentarijs adduci poteſt: quam, quoniam noſtra in curſu eſt oratio, & nihil aliud fanè eſt quod in præſentia potius nobis ſit agendum, haudquaquam ſilere decerno. Hac enim de re verba faciens ille, Senſilia, inquit, & ſcibilia, & huiusmodi reliqua quæ dicuntur ad aliud, bifariam intelligi conſiderariue poſſunt, actu videlicet, & poteſtate. Et ſenſile quidem actu ad ſenſituum refertur actu: ſenſile vero poteſtate

30 ad ſenſituum poteſtate ſuam habet relationem. Cum igitur in ſuperioribus dicebatur ante omnem ſcientiam rem præeſſe ſcibilem, quoniam illud ſcibile potentiam innuit quandam, ad ſcientiam poteſtate exiſtente referri proculdubio neceſſe eſt. ſimul autem proſecto ſunt & potentia ſcibile, & illius poteſtate ſcientia. Similique rationis modo poſt animantium interitum omnium, ſenſile poteſtate remanet, quia ſimul etiā eſt poteſtate ſenſituum, licet actu non ſit, quoniam neque ſenſile actu eſſe percipitur. Et hac etiā reſponſionis via, illa de circuli quadratura peculiariter diſſolui poteſt ratio. ſcibile enim quiddam eſt poteſtate, nō actu, circuli quadratura. Quamobrem illius etiā ſimul poteſtate & non actu eſt ſcientia: quauis magnus Iamblichus ſcientiam de circuli quadratura apud Pythagoræos aliquando viguiſſe confirmet, Sextumque nomine quendam inter Pythagoricos magni nominis virum plures huiusce rei demonſtrationes ſcriptis ſuis memoriæ prodidiſſe: Archimedes quinetiam Syracuſum, & Nicomedē præterea, & Apollonium inſignes Pythagoræos, hac de re diſſuſſime pertractaſſe, quadratumque æquale circulo per duplicem motum Cochliſformis ab illis appellatę lineæ, ſatis commode fuiſſe demonſtratum. Additque inſuper vir ille, circuli quadraturā ſi ſcibilis eſt, & à nobis penitus ignoretur, nihil prohibere ab alijs eam recte ſciri percipive poſſe. partialium quinetiam rerum cognitiones eſſe peculiareſ, ſi non in paruo (vt ait) mūdo, id eſt homine, at in magno certe mundo, in reliquis ſcilicet intellectiuis naturis. Ex quibus inſigniter mehercule patere poteſt id quod à nobis retro etiā oſtenſum eſt, relatiua videlicet omnia proculdubio ſimul eſſe natura, nullamque diuerſitatis varietatem ſuſcipere poſſe. Philoſophi autem Aristotelis in Categorijs authoritas, quæ huiusmodi de relatiuis ſententię nō mediocrem afferre videtur tumultū, haudquaquam nos, ſi recte illam penſulare voluerimus, ſatis poterit cōmouere. Ibi enim vir ille ceu in introducto

50 rio nouitiorem libello hac de re craſſiori quodā doctrinæ modo pertractare videtur, de qua accuratius proſecto & exquisitius in metaphyſicis (vt diximus) ſuis verba poſtmodum facere animaduertitur, vbi ſimul natura omnia eſſe relatiua certiffimis monſtrat rationibus: quæ proſecto res ex illius etiā elocutionis modo, in categorijs inquam, perſpicienti ſatis aperta & clara eſſe poteſt. Vtitur enim à principio ſtatim hoc verbo, videtur, quod non certam (vt patet) animi ſententiā, ſed probabilem quandam ex aliorū ſæpius dictis ſignare opinionē exiſtimatur. Quo fanè loquendi modo non vtitur vbi hac de re poſtmodū accuratius (vt dixi) certiusque pertractare cœſetur. Nihil eſt igitur quod illis inſigniter moueamur verbis, cū & ratio (vt vidimus) naturaque relatiuorū palā ijs aduerſetur, noſque contrariū ſibi cōtingere doceat, & idē ipſe author qui illa in Categorijs (vt diximus) non ſatis conſtanter affirmat, in metaphyſicis poſtmodum ſuis, quibus in cōmentarijs vniuerſum ingenij ſui acumen manifēſtò expreſſiſſe cœſetur, aliter loquatur & ſētiat. Nā rationes ab illo cōtra verā ſententiā in Categorijs adductę ſatis cōmode (vt vidisti) à nobis de antiquorū ſententiā ſūt diſſolutæ. Omni igitur abiguitate ſemota, vt ad ſumā noſtra cōcludat oratio, relatiua ego oīa ſimul natura eſſe & æquali-

ter dici oportere asseueranter iudico & contendo. Hæc sunt Seuerine quæ ego pauca de multis hac super re in præsentia tibi dicere habui. Tu, qua ingenij es perspicacia, isthæc ipsa postmodum re-
cto iudicij examine pensiculabis, & si vere tibi commodeque explicata fuisse videbuntur, Græcis
id acceptum referas authoribus. Sin minus, elegantius tu quippiam, & elucubratum magis de nos-
tris, quod adhuc forsitan me latere potest, cum huc rediero recensebis. Tum ille, Equidem, inquit,
Leonice plus multo quàm sperabam effecisti: & licet mihi de te multa eruditaque omnia pollice-
bar, hac tamen in re expectationem longe superasti meam. Tota enim hæc quæstio in præsentia ita
est à te pertractata, adeo bene excussa, vt meo quidem iudicio nedum reperiri quippiam quod ma-
gis quadret, sed nec optari sanè melius possit. Veritas enim (vt aiunt) vnica est, cui recta omnia
concinunt. Quamobrem nihil est quod de quopiam quæritando amplius negotij habeam, quando
hæc quæ dicta sunt, & ipsi consentire rationi, & antiquis placere philosophis, ijs præsertim quos re-
censuisti, clarissime ostensum est. Cæterum quia de circuli quadratura à nonnullis Pythagoreorum
pertractatum fuisse, & scriptis etiam mandatum retro dixisti, libenter abs te scire nunc vellem si
illorum apud græcos adhuc extant commentaria, an vt alia pleraque bona, sic & ista longa nobis
inuidit dies. Interiere inquam Seuerine, interiere, non solum ista, sed alia etiam multa, quæ si ha-
berentur hodie, elegantior mehercule & eruditior multo nostra iure censeretur ætas, quæ & alioquin
si qua sibi supersunt bona, præpostero tamen mentis iudicio haudquaquam recte cognoscere, aut illa
admittere videtur, quando neque optimarum artium studijs amplius, neque ijs qui ea sectantur &
fouent, vllus sanè est honor, sed omnia ponuntur in censu, vniuersa diuitijs parent, ad quas fusis (vt
aiunt) habenis, bonis contemptis artibus, vniuersorum in præsentia properant & affatim anhelant
studia. Hic ille, Vera inquit narras Leonice, sed perniciosiorem profecto aliam (nisi propitius illam
auerterit Deus) literarum studijs imminere video pestem, à qua non iactura solummodo & calami-
tas aliqua, sed extremus illorum extimescendus est interitus. Quid istuc est inquam quod dicis? Et
ille, Nonne percipis, inquit, quos bellorum tumultus, quantosque armorum strepitus in Christiana
nuper republica furens commouit discordia? Qui nisi dei benignitate aliquo sedentur componantur
ve modo, non literarum solummodo (quod diximus) sed omnium penitus bonarum artium, & cul-
tioris etiam vitæ formidandus est interitus. An nescis Platonem tuum ceu ex oraculi voce dicere pes-
tilentias & bella disciplinis quammaxime aduersari & officere? Tum ego, Ne desperes inquam Se-
uerine, aut animo cadas. isthæc enim Deus optimus maximus bonitate sua cito (vt arbitror) vertet
in melius, & dominici pastor ille & rector gregis, illius nutu commissas sibi oues haudquaquam de-
feret & perire patietur. Quamquam huiusmodi sanè res non temere (vt vulgo stulte creditur) aut
infelici quodam casu hominum accidere generi existimandum est, sed certis annorum curriculis, &
temporum quibusdam periodis, ad illorum etiam vtilitatem, salubremque animorum medelam con-
tingere & euenire creduntur. Quomodo istuc, inquit, Leonice? Hoc inquam modo. sicut enim par-
tiali solitarioque animanti leuis plerunque febricula, & sobrius sæpe tenuis diætæ confert cibus, san-
guinisque interdum missio ex redundanti corporis periculosoque habitu stabilem efficit sanitatem,
ita vniuerso animantium generi, quæ perniciosissima vulgo existimantur mala, pestilentia inquam
& bella & fames, non modo non incommoda & aduersa, sed salutaria plerunque & prospera sunt iu-
dicanda, ab ijs videlicet qui non minuta ista & partialia singularium quorundam cernunt euenta, sed
qui vniuersam penitus rerum naturam non conniuentibus mentis oculis introspicere, illiusque rima-
ri causas rite possunt. Sed iã (vt audio) Seuerine tintinabulū ad vespertinas te vocat horas. quam-
obrem loquendi finem (si ita tibi videtur) hic faciamus. Tum ille, Faciamus, inquit, vt dicis Leonice,
sed hac conditione, vt ad nos te cito reuersurum pollicearis, & hac de re, quæ admirabilis sanè mi-
hi esse videtur, longiores postmodum sermones facias. Vt lubet inquam Seuerine. tibi enim & nunc
& semper posthac nostra quantulacunque est præsto erit opera. His dictis surreximus omnes, & ille
quidem recta ad templum ire perrexit, nos vero deambulatum ad hippodromi spatia descendimus.